

RENAIXEMENT

ADHERIT A LA UNIO CATALANISTA

SURT ELS DIJOUS

VOLÉM

La llengua catalana ab caràcter oficial per totes nostres relacions inclús ab el Poder Central.

Corts Catalanes, per estatuir la legislació civil y per el règim intern de la Nacionalitat Catalana y pera ser arbitres de nostra administració.

Que siguin catalans quants a Catalunya desempenyin càrrecs públics.

Fixar contribucions é impostos per contribuir als gastos generals del Estat en la proporció que correspongui a Catalunya.

Supressió de quintes o lloves y facultat de poder contribuir a la formació del exèrcit del Estat Espanyol per medi de voluntaris ó diners.

Essent Nacionalista l'acció que al nostre poble realisa la Unió Catalanista, tenen el dret y 'l' deure de cooperarhi tots els catalans moguts per les aspiracions del nacionalisme català, qualsevulga que siga 'l'ur pensar y sentir en matèries **religioses, polítiques o socials**.

SUMARI

L'afirmació de Catalunya, per *Manel Alcántara y Gusart*.—Esguards, per *Franc*.—Englantines: Són ells, per *Dámaso Calvet*.—Esguard, per *Jerrán de Giraudier*.—Romàntica, per *Xargall*.—El conflicte, per *A. Mercader*.—Cròniques d'Art, per *Jaume Andreu*.—Vida Cultural: Idealismes y realitats en els problemes del Rif y del Marroc. —Teatres, per *Eryt*.—Garbellant. —Noves. —Efemérides, per *Ll. G. C.*

L'afirmació de Catalunya

Tu, esperit; si res no t'én defèn
romp la costum que dels morts es comú;
torn' en lo mon, e mostra'm qu'és de tu...

(*Aussies March*—Cants de Mort—Cant VI)

Quan Ricart de Sorbón, en un anhel de cultura y espiritualitat, posava, a París, el primer carreu damunt del qual devia bastir-se el magnífic edifici de la Sorbona, aquí, a la nostra Patria, l'espasa invicta de l'alt rei En Jaume conqueria pera Catalunya les glorioses hortes de Valencia. D'un y altre lloc, dues línies espirituals y convergents s'iniciaven, copsadores de dues cultures fortes y pletòriques d'idealisme.

La de París quedava monumentada petriament en el Palau de la Sorbona, que havia de nodrir intel·lectualment tot un mon, a través dels temps y de les generacions. L'altra, restava en gèrmen, vagant damunt el recort dels reialmes esplendorosos y cercant inquietament l'esperit en el qual havia de florir en tota sa magnificència. Y l'esperit desitjat arribava. Y era l'Aus-

sies March, cantant ab ritme helènic la vida y la mort, en les glorioses hortes valencianes.

Avui, en una voluntat catalana culte y esforçada, en l'intel·lecte del professor de la Rochelle, l'Amadeu Pagés, te lloc la definitiva unió y convergència d'aquestes dues línies idealògiques. Les portes augustes de la Sorbona se baden triomfalment pera donar entrada a una tesi doctoral en català; y l'«Introducció a l'edició crítica de les obres d'Aussies March» porta al cor de l'Europa, l'esplendorositat de la cultura català-mediterrània.

La invocació profètica del poeta se compleix. El seu esperit, a través de cinc cents anys de immortalitat torna al mon; mes, que es lo que li mostra! La propia Patria, enfonzada en un esclavatge atuidor, corsecantse. Pera ressucitar a plena llum, an ell, li ha calgut tramontar els Pirineus; perque aquí, en la terra nadiua, no ha trobat ni un recó d'Universitat, ni un nucli de cultura literaria y filosòfica, que li hagi fet un lloc pera acullir la seva obra lluminosa; de tant en tant no mes, un esperit inquiet y recercador de la passada bellesa, arriba a vessllumar la seva claror potentia, y encara després d'un

romiatge desolat y trist, sense que l'estat li allargui la seva ajuda benfactora, sense que ni'l propi poble li ofereixi l'escalf encoratjador del seu agraïment.

Si una consagració reb aquesta cultura, tan nostra, que's diu Aussies March, te d'esser dintre'l marc llingüístic de l'idioma català, es cert, pero lluny, ben lluny d la influencia espanyola.

Després de veure aquest fet, que's repeteix constantment en totes les nostres coses, quins llassos d'espiritualitat resten pera unirnos ab l'Estat espanyol? Pera la nostra Llengua, el nostre Dret, la nostra Historia, la nostra Literatura, pera tot lo que representa una característica de la nostra vida nacional, la intel·lectualitat y les Universitats espanyoles resten tancades atàvicament.

Si volèm aprendre la filologia de la nostra llengua, ens cal acudir a les Universitats alemanyes. El Dret y la Historia, sols en lo pregón de les nostres llars podrèm estudiarho, si no volèm recorre a les escoles rosselloneses, baix la protecció de l'Estat francès. Si un lloc hi ha, ont son ben acullides les produccions de la Literatura Catalana es en les terres germàniques, a l'idioma de les quals son traduïdes les capdals obres nostres; y suara, es la capital de l'Estat francès, que rectificand el seu criteri centralisador y absorbent, consagra la valua literaria de la Llengua Catalana, en la obra d'un dels nostres mes alts filòsofs y poetes. Qu'es doncs lo que'ns lliga ab la vida espanyola, que no sigui la cadena infamant y esclavitzadora?

Persistim, doncs, y ajudemla aquesta obra d'expansió europea, qu'ella porta inclòs el reconeixement y l'afirmació de la Nacionalitat Catalana.

Pero anemhi ben integrament a n'aquesta tasca; recordemse de que, l'esperit de l'Aussies March, al retornar a la terra, portant en sí un anhel de reivindicació Catalana, s'ha trobat ben lluny d'Espanya.

MANEL ALCÁNTARA Y GUSART.

Esguards

El corc que furga, furga, entre nosaltres malmelent energies y semblant pessimismes, de tant en tant treu el cap y aqueix fenomen es senyalut en el cel del nacionalisme per la aparició de noves entitats, no fortes y potents,

sino esquifides y migrades, desprovistes de orientació, mancades d'una forta corrent de sentimentalisme patriòtic y qual finalitat, les més de les voltes, es crear Junes qual sola tasca es la de publicar ab lletres de motllo els noms dels individus que les componen.

Si 'ls joves tinguessim fè y si l'esperit de sacrifici y abnegació fos nostra guia, no trobaríem certament lloable aquest continu fer y desfer, sino que ajuntaríem nostre esforç al dels que ja fa temps breguen, voldríem pera nostre entusiasme tot el profit que d'ell poguessim treure, y enrobustiríem, donaríem nova sava a lo ja existent, infiltrantli el foc de nostra joventut y la fermesa de nostres ideals. Entitats no manquen aont netament pugui ferse catalanisme, entitats no manquen aont aportarhi aquest puritanisme polític que sembla campejará en les novelles entitats.

Es un petit punt de meditació el que ofereixo a mos inconeguts amics; siguem forts y siguem joves, mes paralelament an això hem de tindre en compte que no són els interessos particulars de ningú ni a ningú lo que defensem, es quelcom més alt, més bell y que per damunt de totes les baixes passions sura y surará, es aquell mot que fa batre ab força nostre cor, aquell nom dols y fort: Catalunya.

Ni devèm ni hem de volguer deixarnos arrossegat pel jo; alsèm els ulls enlaire, fits, ben fits en l'Ideal, y els que sentim bategar plens de fè dintre nostre pit un cor plè d'amor per Catalunya, els que la sang sentim bronzir rebeld per nostres venes, ajuntemnos ben fort en un estret abràs de germanor, sota un sol lema: Catalunya, y sota 'ls plecs de la santa ensenya de l'entitat capdal, única que ab orgull podem mostrar al nostre poble neta de tot pecat, qu'ella sola es la que s'ha mantingut contra tot vent y tempesta, ben alta, ben dreta y ben sola.

Som joves y devèm ferho; tots tenim el deure de formar l'exèrcit reivindicador de Catalunya; qui sigui feble y coreat que s'aparti y avansèm serens y enérgies en cerca del sol de llibertat pera nostra Mare; esquinsem ab nostres mans la negra nuvolada, formém ab nostres cossos l'escala gegantina que fins al cel arribi; que si quan el sol barrat llueixi en el cel dels pobles lliures, nostres cossos frets jauen en terra y 'ls ulls no poden véurel, posemnos la mà al cor, que'l sentirém batre satisfet y content d'haver llegat a la posteritat la llibertat de tot un poble.

FRANC.

ENGLANTINES

En aquestes planes, anirèm publicant totes les poesíes premiades ab l'*Englantina* durant el primer cinquantenari dels Jocs Florals de Barcelona. Les alternarèm ab les poesíes inèdites de tots aquells qui sentin la fretura d'enclosure en unes ratlles rimades l'expressió del seu amor a la Patria. Y aixís farem una garlanda de fullatge aponcellat y flors consagrades. Y serà un tribut d'amor etern y admiració profunda pera 'ls qui, ressucitant, ab fè inestroncable, la llengua Catalana, iniciaren la reconquesta de la llibertat de Catalunya.

I

Premi de l'Englantina en els Jocs Florals de Barcelona de l'any 1859

SÓN ELLS....!!

Desembarc dels almogavers en Orient

I

Del mar vermeil, allà en Orient, la lluna entre nuvols de foc sortia un jorn; inflant les ones inondava realmes cobrint de dol los temples del Senyor. Fins la Grecia, perduda la esperança mirava, al turc matantne sos recorts; al astre del Islam brillar fatídic y trasmontar del Gòlgota lo sol. Filla ingrata, los brassos de la mare, que se mirava en ella, deixà un jorn: mes, aïl a Roma en los perills tornava de genolls implorantne lo perdó.

La mar borra ses platges, los regnes llurs fronteres; trasplanta en monts l'arena lo Simoïn cremant; poc duren dels cometes les roges cabelleres, llú la veritat sola, per tota eternitat.

Prop de la platja, ont Tiro repartia ses púrpures als reis, y dalt d'un mont, los habitants de la comarca alsaven en un temple pregaries al Senyor. Dret a son trono la oració volava com los perfums de les primeres flors. Ell, sa mirada, en lo infinit perduda gira... y retruny d'una campana 'l só. Al veure les riberes aclarides pel llamp, en nit de tempestat y trons, lo mariner, no gosa com gosaren d'aquella gent, a tal senyal, los cors.

Com inspirats, fòra del temple surten:

—Son ells! Los Catalans!—exclamen tots al mirar marbrejarse les onades ab les surans carenes d'Aragó.

—Respira, patria, que, si s'ennuola, no s'enfosquí jamai lo cel dels bons!

II

Y com un vol d'aurenets vehent llurs monts allà d'allà van corrent a la ribera a abraçar els Catalans. Ab llurs fills queden les mares per mostrarsels desde dalt; que pels cors, es l'alegría com la pluja per los camps, que aixeca les dèbils herbes en despit de l'huracà. Fins les aigües, com esclaves los vaixells van a besar. Y los aires que gronxaren del vencedor los plomalls, empenyent les tallants proes, llauradores d'aquella mars, que de l'inspirat Homero portaren los dolsos cants, se disputen nostres Barres joganers acariciar, en tant que 'l, Desperta ferro! lo ressò va propagant, y tornen lo crit les roques ab sò mes ronc y ofegat.

III

Ja los tenim en terra! Les marques de llurs passos respectaran les ones, los huracans lo temps! Lloc! Lloc! als qui guanyaren ab llurs robustos brassos realmes per llur patria y ceptres per llur rei! Ja pels perills glateixen, ja anyoren les batalles: parle llur pell colrada, llur cos plè de senyals. A vert, passa lo bronze; a negres, les muralles y se rovella 'l ferro als aires exposat. Les fletxes en l'esquena, destrals en la cintura, al bras esquert l'adarga, y ab lo tallant coltell al enemic se tiren, sens dur altra armadura que un mal vestit de cuiro y abonyegat capell. Llurs dones, com ells braves, segueixen llurs petjades y als crits de l'embestida, alleten a llurs fills; lo foc y valor veuen en estes mamellades, y encara nois, l'exèrcit dels pares van seguint. Restos d'aquelles hordes, qu'el glas abandonaren, com a un monarca adoren al que los du al combat: Nascuts en mitg les selves, jamai los subjugaren;

que nois, ja 'ls adormien ab cants de llibertat.
Roger, en les batalles desperta son coratge;
més terres, ja 'l coneixen, que Montserrat pics té;
son elm es la bandera que al perillós paratge
los guia, y la Victoria camina al devant seu.
Guaitau! Ja prèn terra; ja bratlen ses mirades
Que cerca? Que l'enutja?—Ont son los enemics?
Mal hajan estes ones y dolses marinades,
que ni una vela esqueixen, ni'ns mostren un perill!

IV

—Serrahins cerques? Per allí venen.
A Roger diuen tots los peóns.
—Per la montanya, cobarts, s'extenen.
Que poden penyes ab valents cors?
Y qui a sa casa s'entornaria
sense en llurs venes l'arma esmossar?
A ells! Sant Jordi! Santa Maria!
Desperta ferro! Firam! Firam!

No tenim tendes; pus, a guanyarles:
la mà a l'ascona y allí manyons;
mostremnos dignes al etgearles
d'eterna gloria, en eixos llocs.
Per les esposes, gel lo cor sia,
que ja nos criden los atabals.
A ells! Sant Jordi! Santa Maria!
Desperta ferro! Firam! Firam!

Est camp de gloria, nostra vinguda
transforme en cercol de gladiadors:
llur sang ne sia nostra beguda,
llurs xafats cascos, fassin de gòts.
En nostres armes Grecia confia:
tornem al poble sa llibertat.
A ells! Sant Jordi! Santa Maria!
Desperta ferro! Firam! Firam!

—Fills, patria, dones, plens de riqueses
sempre 'ns reberen, y vencedors;
esta es l'empresa de les empreses;
vos durèm armes, sedes, pendons.
Deu nos ajuda! Marquém est dia
en llurs rengleres lo pas del llamp.
A ells! Sant Jordi! Santa Maria!
Desperta ferro! Firam! Firam!

DÁMASO CALVET.

L'idioma es un tresor més preuat que les llibertats y constitucions dels pobles, perque les constitucions poden restablir-se, les llibertats poden guanyar-se, y l'idioma, qu'es la mateixa nacionalitat, no.

LLUIS KOSSUTH.

Esguard

II

No tinc cap autoritat pera que mes pobres paraules ressonin; soldat en les últimes fileres de l'un dia gran exèrcit catalanista, cap importància poden tenir les meves frases; pero si la llealtat ab que són dites y la sinceritat que les informa mereix un punt d'atenció, jo m'atreveixo a invocar-lo dels homes que regeixen els destins de la que podria esser poderosíssima agrupació de forces vives; en benefici de la Catalunya opresa qual aplec de defensors se desfà anantsen a engroixir els conglomerats polítics qu'eternament han sigut causa de les dissorts de la patria.

No es pas crítica de procediments lo que jo'm proposo, repeteixo que ni tinc autoritat ni'm crec en condicions; exposo situacions que tots hem vist y qual qualificació 's desprèn de sí mateixos per la llur transcendencia. Declaro que les personalitats no m'interessen o m'interessen d'una manera ben relativa; l'acció de nostres ideals, el termometre de la llur força, els matisos del seu prestigi es lo que, per mi, té importància absoluta.

* * *

Es curiós lo que succeeix continuament; tots els prohoms de les dues colectivitats polítiques en lluita, al fixarse en la Unió Catalanista, en parlen variadament d'acort cómodo ab lo que les circumstancies qu'ells se troben aconsellen. En vigílies d'eleccions (única lluita que ha merescut la seva atenció resoluta), si convé als partidaris donarse un barnís de catalanisme, treuen les velles frases de les assemblees y dediquen un recort a la Unió, guardadora fidel de les sacrossantes religions patriòtiques, pero si convé *modernisar* la gesta sempre 's troba una oracioneta que fa somriurer als nets d'ideals y un petit-agradable xisto als *sacerdots* de la Permanent.

Concellers, Diputats, homes representatius de totes menes que si quelcom signifiquen en el brut camp de la política a l'ús, ho deuen a les accions y sentiments que sapigué despertar la Unió Catalanista, tenen per l'entitat mare o frases despectives o servils respallades segons els atzars de la lluita de petites ambicions personals, qu'es, ha sigut y será sempre característica de l'acció a la madrilenya que desde fa anys s'ha entronisat en nostra Catalunya.

Un día es desde la esguerra que diuen: «... la prestigiosa colectivitiat no pot imprimir una acció potentia a les forses catalanes; ella es sol-sament l'arca santa aont devèm guardarhi respectuosament els sentimentalismes de l'ideal»... altre es desde la dreta que proclamen: «... quan els crudels extrems de la lluita obliguin, girarèm la vista als ideals que guarda com preuat tresor la Unió Catalanista, y reconfortarèm nostre ànim ab el recort de les serenes doctrines de la propulsora del catalanisme històric...» Jo pregunto perquè nostra Unió Catalanista ha d'esser una mena de tomba aont s'hi guardin pera la contemplació periòdica 'ls ideals momificats de la patria renaixenta, y'm pregunto ademés perquè, per quin motiu se reparteix a la Unió un paper passiu en tal grau que sembla volguerli imposar l'abstenció de tot moviment, de tota iniciativa, tot repetint el caritatiu concell de que no té forsa pera somoure la cpinió.

Diu un eminent pensador que quan al xoc de dues orientacions polítiques similars se produeix una transacció, es sempre a costa de la més sana que pert en forsa, guanyantla la més material o personalista. Tant cert es aquest fenòmen que l'hem pogut veure comprovat en nostra Unió Catalanista.

En mal hora concedí beligerancia als ambiciosos de tots colors, als aventurers de totes menes; era en l'antiga *Renaixensa* que mestre Aldabert després de rebre dels elements regionalistes la bofetada en la galta dreta, recordava a Jesús y invocant una unió, qu'era essencialment venenosa, presentava suaument l'esguerra callant davant dels insults de tot aquell agomolament de traïdors a la patria avui fracassats entre la térbola política castellana y centralista; era en l'Assamblea de Terrassa que per majoria d'orbs s'acceptava ab ilusió suïcida la perniciosa lluita electorera ont hi ha naufragat tota l'hermosor de nostres ideals; era en la de Barcelona qu'emportats per sentimentals practicismes trobarem estretes les tres voltes democràtiques Bases de Manresa, y pretenent «marxar d'acort ab el temps», no'ns adonarem que de nosaltres mateixos sortia 'l formidable cop de picot que obría bretxa en la muralla de defensa per aont desde aleshores entraren y sortiren lliurement els elements viciats que'ls hi feia nosa l'austeritat característica dels unionistes.

No compreguerem que la inactualitat de la Unió era son més formidable ariet, oblidarem que precisament el sentimentalisme que la informava era sa millor defensa, que la seva orienta-

ció intranzigenta determinava preocupació de governants, car saben del cert qu'es el sentimentalisme qui fa soldats abnegats y màrtirs y'ls hi consta que són aqueixos qui fan aixecar els pobles, no'ls refòrics buits, ni'ls filosofes a la violeta. Rizal, hores avans de morir, escribía, en vers! son hermós comiat a la patria; com hi pot somriure la xorca joventut nostra davant d'aquest noble idealisme del despertador de Filipines!

La llei natural ha de complirse: tot allò que ha sigut creat per una finalitat determinada, o be ha de lluitar constantment per assolirla o be ha de desapareixer morta per la seva inacció efectiva; la Unió Catalanista, formada pera atacar, pera agredir continuament, pera lluitar sens treva, pera actuar en tots els moments de la vida catalana; creada com a protesta eterna enfront de les disbauxes y tiranies dels governants del Centre, ha deixat passar sense fer sentir ni la seva veu, ni la seva acció, moments anguniosos de la historia de nostra terra, y ha comportat com diversos nuclis adherits anaven a ajudar les perturbadores accions de la política de campanar que'ls dos agrupaments regionalistes han posat de moda; la Junta Permanent s'ha anat reduint a la tasca humil (lluny de mi 'l creure que no es feconda) de fer catalanisme radical quan els demás li deixaven el camp lliure distrets en les seves bisantines lluites de veïnat. La orientació plena de tranzigencies ha afluixat la cohesió catalanista, els compromisos personals han tornat muda y inmovilissat la Unió Catalanista.

La Unió's troba actualment sola, ab nuclis enfeblits, desorientats; què fer pera prolongar els seus dies? Sols queda 'l recurs d'acceptar les realitats y pendre com a bona la moneda falsa dels espanyolistes regionalismes de la dreta y de l'esguerra, cridar als capitosts fracassats y en nova Assamblea abdicar davant d'ells del dret d'intervenir en futures accions polítiques, encomanantlos que dintre 'ls nuclia unionistes fassin acció purament catalanizadora, ells que'n fugiren perque se sentiren ineptes pel sosteniment desinteressat de la serena y alta lluita. Es possible que si aquests desgraciats elements troben *práctica* la nova acció a que se'ls convida, hi concorrin, representantse l'últim acte de la honrada vida de la vella y històrica Unió Catalanista. L'entrada d'aquests elements tarats per la porta gran en la futura Assamblea oferirà en espectacle la mort afrentosa, en sarcàstica crucifixió, de la prestigiosa entitat qui desapareixerà pera no ressu-

citar entre 'ls dos lladres de dreta y esquerra.

Perque sostenir l'error? Perque oferir contínuament el ram d'olivera quan es de vida o mort enlairar el de roure? No comprén la Junta Permanent qu'acceptar l'influència dels representants funests de la dreta y l'esquerra es anar a la deshonra, a la negació més rodona de la seva vida sincera y immaculada?

Fa pocs dies qu'un dels prohoms de l'esquerra, en Govern, deia ben clar que difícilment podrien conviurer junts els dos agrupaments dintre les tasques de la futura Assamblea; no han començat aquestes y ja s'anuncien les fastigoses lluites que 'ls personalíssims odis dels mals catalans han fet historia de cada día. La passió augusta d'amor a Catalunya fugirà en el vinent aplec pera donar lloc a l'espectacle trist de l'exposició d'irritats amors propis, al xoc que farà riure bellacament, canallescament als representants del Centre, perfectament tranquil·lizada la seva cobardia davant nostres dissensions balderes.

Fins ara en les Assamblees de la Unió hi parlaven catalanistes; en la propera ja no més hi parlaran regionalistes oportunistes ab matís conservador, regionalistes oposicionistes ab matís lliberal; catalanistes, verament catalanistes, potser cap.

Podèm anar mes enllà? Quin dubte hi queda! tal volta dintre pocs temps (jo comprenc la possibilitat) la bandera de rebel·lió que les dones catalanes ens entregaren, anirà en ofrena per qualsevol promesa concessió material y pràctica, a enriquir, tot omplintse de pols, el rēcō ombrívol d'un museu central com a trofeu curiós d'un poble que desaparequé entre l'espatec de la buida xerrameca de capitosts perfumats ab reials essències.

Es hora ja qu'els qui no esperem actes, ni volèm falsos honors, parlem ab el cor a la mà y diguem ben alt que no sabem veure la necessitat de noves transaccions.

Que no creiem hagi de descendirse en el camí de l'error encara més; qu'es precís no fer cas dels faritzeus de totes menes, promptes sempre a combatre lo que sia energia, voluntat y conseqüència; enlirem l'esperit y desfemnos d'una vegada de l'obsessió d'inferioritat que s'ha ensenyorit de nosaltres; no anem a demanar virilitats a forses forasteres, refiemnos de les nostres propies, no cal preocuparse ni dels qui boi escrivint la Historia contemporania dels moviments nacionalistes, troben poc europea l'anella de nostra sardana, potser perque no es tan afrosiaca com les poses de les dansa-

trius de *musik-hall*; ni tampoc dels anyoradissos intellectuals que rimen les hores y glosen la Vida, aborrint estridències y fent gala d'aristocraticismes exòticament decadents, del tot indiferents a nostra lluita, car no es ab mans finament enguantades com se trenquen cadenes.

Que la Unió convoqui l'Assamblea, que la Unió confirmi son radicalíssim sentiment catalanista cada día més irreductible, més ferm y enrobustit y prescindint de les defeccions dels febles y dels impacients segueixi la seva via serena obrint les portes de bat a bat al qui arribi fent professió de fè catalanista, *res més que catalanista*, acceptant els deures que suposa la paraula incondicionalment, deixant a l'entrarhi els seus odis y 'ls seus amors personals, les seves simpaties de banderia; y qui d'aquesta abnegació no sia capàs que no hi vingui, ni'ns ajudi, ni de nosaltres parli, car tampoc ens interessin ni per res serveixen a Catalunya la seva fraseologia de marxant gitano.

O la Unió Catalanista es radicalisme isolat o no serà res; o el catalanisme es agresivitat *a tot lo que d'allà ens arribi, sia lo que sia* o desapareixerà. Veusaquí el dilema. Per haver-lo oblidat massa sovint, per atendre més la quantitat que la qualitat, pesa, benivolgut amic Salat, més la ploma qu'el fuet; suaument ens hem deixat enervar per les manyagueries d'aquella, oblidant aquest davant de les traïdories; entre nosaltres s'ha desenrotllat com venenosa planta el descontent y'l desengany, hem perdut la fè, no som agresius ni som intranzigents perque poc a poc deixem d'esser catalanistes!

FERRÀN DE GIRAUDIER.

Romàntica

Caminal avall, ab la lluenta bandola a l'espatlla, del senyorial castell ne devalla 'l jove trovador; cap-cot y esmaperdut, entredents murmureja sangloteroses incoerències.

No s'entén bé'l que diu; atansantmhi, entre sospirs y queixes, li he sentit a dir: «adeu, joliu castell... adeu, vos el comte... comtesa, adeu-siau.»

—Quí vos acora aixís, bon trovador? Què teniu, mestre cantaire?... Es qu'en el castell vos han dat mal hostatge?

—L'hostatge, oh no, prou ha sigut ben bó, company...

—Y doncs...

... Emperò l'estada... guai de mi! jo que com l'aucell, que dins el bosc de la seva vida, cantant y volant, hi viu ben lliure, jo també ben lliure vivia, cantant y volant, dins el bosc de la meua vida;... tenia per pinedes les ciutats, per sàlzers les viles; m'era una branca cada mas, un brot cada masia y m'ilusionava 'ls castells, com a enramades cimerales qu'en mon preuat boscatge rebien el darrer «a reveure» de la lluna y'l primer «Deu vos guard» del sol... d'aquest sol meridional que ab son ardent llambregar de enamorat, colra aquesta dolça terra que de la Provença al Ebre, de la Vasconia al Mediterrà, es la patria que m'ha vist a neixer y la mare que m'ha ensenyat a parlar.

Sota l'ensatinat dosser que la gloria de ma patria cobricela, cantava per ci y per llà com el trovatore canta sempre; aimava lo llunyà, anyoransava lo passat o glatía per l'avenir; a la realitat y'l present insensible sempre, car jo volia espai ben ample y quimeres a desdir.

Ab la testa plena d'ilusions y follies vareig entrar, avensar, en el castell aquest que avui tanca, de la meua ànima, son albir.

... Comtesa, vostres ulls! vostres ulls d'àngel... més que d'àngel, de dòna... jo cantava a sos peus y'n và barbotejava les que jo creia més sublimes troves, pero al compararse ab ses rialles, esdevenien frivolitats ensopides...

... De sopte, al esclat d'un meu apassionament, fità en mi sos esguards; jo no sabia encara res del misteri d'uns ulls, y'm va semblar que'l món s'esberlava y que poc a poc anava anegantse tot, per el suau desbordar de dos mars blaus, ben blaus y gronxadors, encerclats per hermosos ovals d'escuma y perles...

... De primer moment, vareig creurem en el paroxisme d'una de mes quimeres; emperò passaren les hores, la nit en un insomni també passà y al ensentdemà encara perdurava, com avui perdura y com sempre més perdurarà, de nit, de dia y en totes bandes, la visió d'aquests dos mars que al davant meu se desborden y fulguren sens mai parar.

Jo prou brego pera eixirne d'aquest infinit embolcallam d'atzur, escuma y perles, emperò, com més m'esforço y brassejo, no faig altra cosa qu'esfonzarmhi encara doble... y a son sí m'hi atrau y m'hi xucla, uns llavis que somriuen y una boca que diu: «canta més, canta».

... Adeu, jolui castell; adeu, vos el comte... comtesa, adeussiau!...

XARGALL.

El conflicte

No es qüestió nova: els governs sempre han sigut la causa del desordre.

L'Estat, mirat a son aspecte pur, es una institució que té de vetllar pels ciutadans, car per ells es y per ells viu, pero com avui intervenen els homes, heusaquí que queda baix el domini dels mateixos. No's té en compte que tothom té de gaudir per un igual de totes les facultats del Estat y'ns venen els governants y envers de fer una forma d'Estat, ho traslladen a semblansa del govern.

Veusaquí perquè cap govern representa la ciutadania, ancs bé, les classes de ciutadania.

De la mateixa manera que Carles I d'Anglaterra representava la divinitat, y quan la Revolució Francesa 'l govern era l'aristocràcia, ara tenim el capital com a governant y la lluita que sofrim no es de capital y treball, sino de governants y treballadors.

No es Estat, ni majoria ni minoria, no es tampoc la governació dels homes; es el complement, el fi, la conseqüència de la comunitat d'uns homes, que per ses costums y creencies conviuen a un mateix paratge; no es la llei escrita ni sancionada, es la justícia que per medi del coneixement deixa an el ciutadà la protecció del ciutadà.

Avui, el govern, dientse protector del ordre y de la llibertat, dient que la igualtat impera, protegeix el que malmet la societat fent el taül, an el que ha adquirit l'herència y no treballa, an el qu'essent propietari's creu ab el dret de gastar-la ab lo que més li vingui ab gana, com si allò fos exclusivament seu, com si tots els individus no tinguessim més que'l dret de viure sense fer res y en cambi participar del goig dels altres.

La participació an els beneficis de la societat està en relació directa ab lo que'l individu li proporciona, com tota llibertat comensa aont l'individu sab gaudir y aplicar a sí mateix tots llurs extrems, qu'ell vol que siguin an el medi ab que viu.

A. MERCADER

Cròniques d'Art

Saló Parés. — EXPOSICIÓ RUSIÑOL

Una exposició d'en Rusiñol es sempre un aconeximent. Mai s'havia presentat aquest artista, tan sobri, tan sincer, com en l'actualitat.

El pintor del sentiment y no de les coloraines s'ha reviscolat y llensant per fi la minsa preocupació de no voler espatarrar per la quantitat de obra, ha tingut l'escrupulós bon criteri de comprendre lo qu'es y representa dintre 'l moviment artístic de Catalunya y ha fet una selecció. Sí, senyors, una selecció. Ha escullit lo bó y millorret de la seva darrera producció y ens ho ha donat a paladejar convertida en vuit teles, lo qu'equival a dir vuit sensacions diferents de l'ànima del artista.

Quin bo dona esplaiar l'esguard freturós de emocions, per damunt d'aquelles pintures exemptes totes elles de la monotonía enervadora que tantes voltes ha prodigat el mateix Rusiñol y a la qu'estèm acostumats per quasi la majoria dels pintors qu'exposen.

En Rusiñol no ha fet cap nova evolució. Es el mateix de sempre quan pinta: seriós, ab la reposada austeritat y devoció artística que recorda, per qualche llampegueig que s'ovira ea la seva obra, el sofriment esperonador dels clàssics, ben al revés de quan escriu, en que s'hi trasllueix tot seguit l'enjogassament irònic ab ribeteig de filosof *bon vivant*, producte de sa doble personalitat y ajudat per l'estudi dels mestres de la literatura francesa del temps de Scarron. Això ens ha fet pensar moltes vegades que aquest artista, quan escriu, llevat de rares excepcions, es sols pera distreures del pintar.

En les vuit teles exposades, en Rusiñol ha gallejat de qu'es el poeta que tots coneixèm. Ha tingut cura en armonisar els colors bellament. Ha sapigut com sempre escullir el lloc més indicat pera frapar el moment psicològic de son esperit, mes en cambi nosaltres hauriem volgut quelcom més. Nosaltres hauriem volgut que aquelles teles que tenen fons, que tenen forma, que tenen color, tinguessin també l'aire indispensable del que realment careixen. El dia que en Rusiñol se vulgui preocupar d'aqueix estudi que ha estat y será sempre la fal·lera dels mestres de tots els temps, produirà ses millors teles. La mania d'afectar les parts obscures pera fer guanyar en lluminositat els tons clars, es un defecte que ha anat accentuantse de qualche temps ensá an en Rusiñol, no tenint en compte que això no s'assoleix si no es per medi de la vaporositat que deuen tindre 'ls assumptes d'aire lliure, ja que a més d'agafar una major qualitat, fa perdre la duresa natural que tenen tots els objectes quan els manca aqueixa condició precisa; del contrari, se'n va sens volerho a la taca estrident de cartell decoratiu, apart de que un home massa comodament sentat enfront

del natural per espai de qualche temps, se li esvaeix paulatinament malgrat la seva voluntat de retenista, la visió sensitiva que de moment s'havia embadalit, d'aquesta finíssima boirina transparenta que'n dièm aire,

Cal confessar ab tot, que pera arribar al grau qu'en Rusiñol ha conquerit en la pintura d'aquesta darrera producció es menester un temperament y un equilibri psicològic de primera forsa, car l'apologia que'ns explica de les coses en apariència inanimada, sols cab pera trasmétreles, l'ànima d'un romàntic a la moderna que senti bé y aprengui bellament el llenguatge de lo que l'envolta.

JAUME ANDREU.

VIDA CULTURAL (*)

Idealismes y realitats en els problemes del Rif y del Marroc

El diputat a Corts per Balaguer, don Felip Rodés, va donar el dissapte passat la seva anunciada conferencia al C. N. R. del carrer de Pelai, sobres «La política d'Espanya a l'Àfrica».

Feu present la política d'incoerència que'ls governs espanyols venen sostenint respecte a l'Àfrica. De la indiferència per les terres del Rif y l'abandó de totes les plasses del Nort de Àfrica, s'ha passat a la intervenció militar y política.

—Era criticable la política d'en Maura al Marroc, pero en Maura tenia una finalitat y la complí. En Canalejas després d'haver firmat un tractat de pau, traicionant la política de pau, que deü seguir un govern democràtic, ha comensat una campanya, sense mètodes y complertament desorientada, que ha de ser la ruina de tots. La protesta del poble hauria de ser molt més forta que quan en Maura.

Aquí el senyor Rodés explicà detalladament l'actual campanya desde 'l Febrer de 1910 en que ja casi totes les tropes eren repatriades per en Maura y en Moret. Explicà la falta de tàctica y de direcció y les perdues sofertes pel exèrcit que són molt majors de lo que diuen les informacions oficials.

—El Rif es la terra més pobre del món. No té

(*) Sobrant del número passat per excés d'original.

aigua ni llenya. En el Rif sols hi poden viure 'ls rifenys perquè viuen empeltats ab la terra dura y ingrata. Per això al Rif mai hi ha hagut cap empori de civilització y en ell hi han fracassat les grans potencies. La mala organització fa dormir el soldat al ras, sense tendes, sota les estrelles d'un cel estrany, o be en sòts de la terra, en sòts aont no més hi dormen els morts.

Mantenir una guerra aixís, que durarà segles, es una bogeria. Quan al Estat Espanyol li manquen diners per obres públiques y escoles, se llisten els milions en aquesta aventura, pera conquerir un terreny erm, trist y crudel.

Ab aquestes guerres no's busquen prestis, ni expansió comercial, ni un aixamplament de fronteres. Quan se pregunta an en Canalejas que va a fer al Marroc y se li formulen càrrecs, contesta ab lirismes patrioters y ab verbalismes parlamentaris.

S'ha d'aixecar la opinió contra en Canalejas. Aquesta guerra no pot durar. A la política espanyola del «último hombre y la última peseta», hi hem d'oposarhi la serena política de ni un home més, ni una pesseta més.

El públic nombrosíssim aplaudí entusiasmats al orador pels seus conceptes contra la guerra. El señor Rodés prometé donar una altra conferencia sobres el mateix tema, ja que no més exposá la meitat de lo que pensava dir.

Teatres

TEATRE DE CATALUNYA: *La verge del Mar*, de Santiago Rusiñol. — PRINCIPAL: *Theodora*, de Victoriá Sardou, traduït per S. Vilaregut.

En Rusiñol ha descrit d'una manera insuperable una de les característiques més interessants en els humils d'ànima: la seva fè esdevinguda llei natural per raó de la fè mateixa.

La Verge del Mar, podria ésser una clara explicació del origen de moltes d'aquestes tradicions tant arrelades entre les nostres gents de la mar y la montanya.

Pero res hi fa que aixís siga; la creencia dels humils es una viva realitat encara en nostres temps, y en Rusiñol no ha fet més que transportar a l'escena un d'aquests casos, ont entre la creencia religiosa y la fè se forgen aquestes llegendes que cap mal fan als poderosos d'entement y tant bé fan als despullats d'ell.

La Verge del Mar transcorre monotament fins a les darreres escenes d'una intensa acció impresionadora. En aquest estat se troba 'l pú-

blic al acabarse la obra y aplaudeix fortament, sugestionat encara per la mateixa acció que acaba de presenciar.

Pera aquesta obra s'ha estrenat una hermosa decoració dels Srs. Moragas y Alarma que juntament ab lo apropiat del vestuari dels actors, han donat forsa colorit al caràcter de la obra.

La interpretació arrodonida, pero forsa acabada per part del senyor Borrás, qu'estigué com en les seves millors interpretacions.

* * *

El conegut drama històric de Sardou, *Theodora*, traduït al català y estrenat el passat dissete, ha tingut una bona acollida per part del públic, malgrat la pèssima interpretació que obtingué en la nit de l'estrena.

Se diu que actors que devien desempenyarhi importants papers no ho han pogut fer per causes majors, pero en aquest cas valia més retrasar l'estrena, en benefici de la mateixa obra. No's tracta solsament d'un paper après a correu; el senyor Guitart ha fet més de lo que podia ab el difícil personatge *Andreas*; pero altres actors declamaven com si per primera vegada llegissin la seva part; y si això fos poc, escenes de forta emoció se veien desvirtuades per la incomprendible manera, entre altres causes, com en dos passatges del drama, se transporta en brassos a un home; aquestes escenes descuidades produeixen un efecte desastrós en el públic y provoca la rialla al bell mitj de la tragedia. Elogi tant sols podria haverhi per les escenes de multitud, car en aquestes s'hi endevinava la experta mà del director senyor Gimenez. De desitjar fora que se subsanessin aquestes dificultats, ja que ab elements se conta pera conseguirho.

Dit això en general, no'ns cap mes que dir que la Xirgu s'ha manifestat en *Theodora* en la plenitud de les seves facultats; en aquesta obra hi podia desplegar tot el seu talent artístic y ho ha fet, aconseguint un èxit més.

El senyor Gimenez, se sortí airós del seu personatge; potser una mica més de magestat, no de *pose*, hauria estat més en caràcter pera la figura d'un emperador. Dels demés hem parlat en general, pero debèm encara mencionar especialment a la senyora Faura y la senyora Santolaria (P) que estigueren justíssimes.

Les noves decoracions, algunes d'elles magnífiques, en execució y perspectiva, y sobresortint sobre totes la del sisé acte, que representa l'interior de la tribuna imperial al hipòdrom.

ERYT.

GARBELLANT

Significats republicans espanyols, d'aquests que han de formar el paorós «partit republicà reformista» visitaren el ministre d'Instrucció Pública pera que'ls deixés el Teatre Reial, pera la celebració del projectat banquet a n'el seu capitost, el senyor Melquiades Alvàrez.

El ministre no hi accedí.

Y els republicans reformistes estàn aclaparadíssims, porque, diuen que'l general Narvaez, en son temps, concedí 'l Teatre Reial pera donar un banquet a n'en Castelar, y l'endemà esclatava la revolució.

Y ara, naturalment, sense'l banquet al Reial, no podran fer la revolució.

Una *alta personalitat* ha cridat a l'arcalde d'allà dalt y li ha fet present el seu desitg de que s'emprenguín obres de millorament de la població, pera lo qual s'ha ofert pendre part en l'emprèstít que's negocií.

Esperits malvolents, veuràn en això, una descarada preferència, y una immoralitat en el fet de que'ls cabals de tots, serveixin pera profit d'uns quants privilegiats.

Pero es que a voltes un cop de picot iniciador d'una reforma, donat en mitg de *vivas* y plomalls y ferramenta, val tant com una subvenció.

Oh, com es cert allò de que, «qui no s'aconsola es porque no vol».

Llegim la secció telegràfica dels diaris, molt per damunt, gairebé fixantnos, no mes, en l'encapsalat dels telegrams.

Pero no recomanèm el procediment als nostres amics porque hi han coses que sobten massa plascevolment y després se cau en la desilusió de la noticia aclaratoria.

«El rei a Ceuta»... llegiem l'altre dia.

Fa pocs dies se celebrà solemniament la constitució d'un «Circol Regional Valencià», en nostra Ciutat. Fins aquí res de particular; se feren discursos, els indispensables en semblants cassos, y tots se feren en Valencià, com llògic era, però al acabar hi ficà cullerada un tal senyor Sansó, qu'es l'actual president del

«Centro de Viajantes del C. y de la I.» y com si fós un descendent directe del Cid, ho feu ab l'*armoniosa*, ultratjant olímpicament a la gloriosa parla del Aussies March.

¿Que potser aquest senyor tira per regidor com a émul d'en Garriga y Coll?

Se parla de si 'l general Weyler anirà a Melilla a dirigir les operacions del exèrcit espanyol.

Vaja, ja sabèm en que acabarà tot això de l'Àfrica.

En un volúm, en vuité, editat per una casa editorial qualsevol, y titulat «*Mi mando en el Rif*».

La *Correspondencia Militar* parlant de la darrera operació efectuada al Rif, diu que «lo ocorregut es un incident vulgar de una campanya regular, que en si no té gran importància».

Quan no tindria gran importància y fins seria un bé pera'l país, fora en el cas de que les úniques baixes que hi haguessin hagut fossin les dels *senyors* de *La Correspondencia Militar*.

Ha aparegut un nou número del periòdic *Acción*, com sempre esplèndit d'imbecilitats patriòtiques — la patria dels *jóvenes* de *Acción es España*. — Y en un article titolat *La Jura de la Bandera*, diu un senyor que's firma *efedese*:

«los nacionalistas no han *deshonrado* con su *presencia* la solemnidad de la jura».

Per conducte informatiu de *Acción*, doncs, ja sabèm que a la *jura* no hi havia cap regidor ni cap representant nacionalista.

Ara, en quan a lo de la *deshonra*, nosaltres tenim un amic de Santiago de Cuba que ja'ls contestarà... quan s'hagi derogat la llei de Jurisdiccions.

«*Poco más ó menos, nos sucede ahora lo que nos ocurría, durante las campañas coloniales en 1897 y en 1898*»...

Y dèu esser veritat, quan aixís ho diu *La Correspondencia Militar*.

NOVES

L'afirmació de Catalunya.—L'Institut d'Estudis Catalans ha donat compte de la lectura en català, a la Sorbona, el dia 28 de Mars, de la tesi doctoral del professor de la Rochelle, M. Amadeu Pagés.

«Les noves que'ns han vingut d'aquesta inolidable jornada—comunica l'Institut—son ben confortadores pera tots els catalans. L'eminent Tribunal encarregat d'oïr y judicar la «Introducció a l'edició crítica de les obres d'Aussies March», era compost per Mrs. Morel-Fatio, Thomas, Roques, Jeanroy, Rodier y Regnier.

Bon punt comensat l'acte, com a salutació de benvinguda a la nostra llengua, reintegrada al món de la cultura, el famós hispanòfil M. Morel-Fatio feu remarcar els ardis avenços que ha fet en pocs anys la ciencia catalana y els eminents serveis de l'Institut d'Estudis Catalans.

Després, la discussió sobre'ls punts més essencials de la tesi va ser interessantíssima y, a estones, empenyada. Sobretot als darrers capítols, al tractar de les vies de coneixensa per les quals Aussies March arribà a Aristòtil, va produir-se entre'l membre del Tribunal M. Rodier, professor de Filosofia, y el defensor de la tesi, M. Pagés, un debat animadíssim y lluminós.

Per fi, prop de les set del vespre, entre'ls aplaudiments de l'auditori, l'erudit comentador d'Aussies March, M. Pagés, va ser declarat digne del grau doctoral ab la menció «très honorable», que es a Fransa la mes alta y la primera »

* * *

Demà passat dissapte dia 13, a dos quarts de deu de la vetlla tindrà lloc, en l'«Associació Nacionalista Catalana» l'acte de propaganda catalanista, ab motiu del 10 aniversari de la mort del plorat patrici doctor Robert, que ha organitzat la Secció de Propaganda de la mateixa.

Els joves companys no han deixat obstacle per vencer a fi y efecte que dita vetllada siga digna de la memoria de l'esclat patriota que malgrat no pertaneixer en els rengles de l'honorable «Unió Catalanista», defensà al Congrés d'Espanya les bases de la Constitució Nacional Catalana, que eren y són el credo de la «Unió».

Hi parlarán els entusiastes companys y eloqüents propagandistes Rodergas Calmell per la

Unió Catalanista, en Lluís G. Lluís y Brusi y Julià Pujol per la *Secció de Propaganda*, Casas y Briz, Roig y Trius y Alcántara, per RENAIXEMENT.

RENAIXEMENT, prega a tots sos llegidors y amics l'assistencia en aquest acte.

* * *

El dilluns de Pasqua tingué lloc a Mataró, en l'estatge social de l'Orfeó Mataroní, un miting de propaganda de cultura catalana, organitzat pel Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de l'Indústria, d'acort ab el Centre Professional de Dependents de la susdita ciutat llevantina.

L'acte transcorregué en mitj de gran entusiasme, essent ovacionats els oradors senyors Bas, Cambra, Borrás, Presas, Roca, Alvarez y doctor Coroleu, que glosaren en sos parlaments l'obra de cultura catalana y professional que realisa a nostra ciutat el Centre Autonomista, quals socis desitjen divulgarla per tot Catalunya, a l'objecte d'arribar a la Federació Catalana de Dependents del Comerç y de l'Indústria.

Seguirán la campanya per totes les ciutats un xic importants de Catalunya, y's proposen provocar la creació de Centres o Associacions ont no estigui organitzada la dependencia, y influir ab el seu exemple en tots els ja constituïts, pera que adoptin la mateixa base cultural y patriòtica que ha impulsat y fet fort el Centre Autonomista.

Es reconfortant y altament esperansador l'esforç d'aqueixos benemèrits ciutadans, als que desitgem un èxit complet en els seus nobles propòsits.

Avant, que la Patria 'ls ho agrairá.

* * *

Ha guanyat un dels primers premis, en el concurs de la Revista «Joventut Teatral» nostre benvolgut col·laborador Emili Graells y Castells.

* * *

Nostre estimadíssim confrare *Germanor*, de Manresa, dedica una gran part de son darrer número a commemorar la data que's celebrà la primera Assamblea de la «Unió Catalanista», aont se promulgaren les patriòtiques Bases de Manresa.

EFEMÉRIDES

5 Abril de 1152

Testament de Na Petronila d'Aragó nomenant hereu a son fill Anfós

Han discutit els historiadors sobre els drets que pogué tenir en Ramón Berenguer IV en el Regne d'Aragó pel casament de Na Petronila y l'integritat del territori que comprenia l'esmentat regne. Nosaltres creiem que l'unió de les dues corones, real y comtal, responia perfectament als desitjos dels pobles catalá y aragonés y per lo tant, que no s'ha de donar més importància que la que realment té, a la voluntat de la reina d'Aragó expresada en son testament de Barcelona al veure's en perill de mort al donar a llum a son fill Ramón després rei d'Aragó, Anfós I.

Tant Catalunya com Aragó, posseïen una Constitució natural, consuetudinària, qu'agermanava baix un peu d'igualtat, als distints elements que formaven les dues nacions, Constitució que regia per sobre la voluntat dels prínceps, y que exigia qu'aquesta fos intèrprete de la voluntat del poble.

El respecte mutu de tots els elements nacionals era garantia de pau interior y de prosperitat exterior. Per això Ramón Berenguer administrà el regne d'Aragó no com a patrimoni seu sinó com un ofici ó càrrec que se li havia confiat, tenint com a títol d'apltut, en vida de Na Petronila no sols el respecte de sos pobles sinó també l'esser l'espós de la Reina Aragonesa, y després de la mort d'aquesta l'acreditaren com a Rei d'Aragó, l'aprobació y respecte de tots els elements vitals d'aquell regne, ensemps

que l'us de fruit que li llegá sa virtuosa esposa tant en el testament de Barcelona com en el de Turín.

Ha de tenir-se en compte, al parlar de Catalunya y Aragó, qu'els principis del règimen representatiu eren indígenes, practicats més que coneguts, y que la unió vingué quan ja Catalunya celebrà Corts ab la més amplia facultat legislativa.

El príncep ab l'afany de mantenir la pau de sos estats y de donar esplendor á sa corona, ni somniava ab el poder absolut; era el príncep catalá, el llas d'unió entre els diversos estaments, el símbol, el genuí representant de l'unitat de la patria y per això tota sa cura y tot son zel anava encaminat a fer respectar y cumplir els drets de cada estament pels demés de la terra a fi de que mantenint l'igualtat y germanor entre tots, l'acció comú fos més enérgica y vigorosa.

Catalunya era més forta que Aragó y fins en un Parlament comú hauria tingut dret a major número de representants, y no obstant no hi havia Parlament comú, perquè l'idea de llensar als pobles contra 'ls pobles, mai prengué carta de naturalesa en nostra patria.

L'absolutisme vingué ab l'invasió castellana que tingué de demanar ajuda a Fransa unitaria y absolutista qu'havia aixafat a la llibertat regional del Migdia. Felip V. hi representá ben bé son paper en aquesta invasió com el continuen representant aduc avui dia, els actuals sostenidors del parlamentarisme.

LL. G. C.